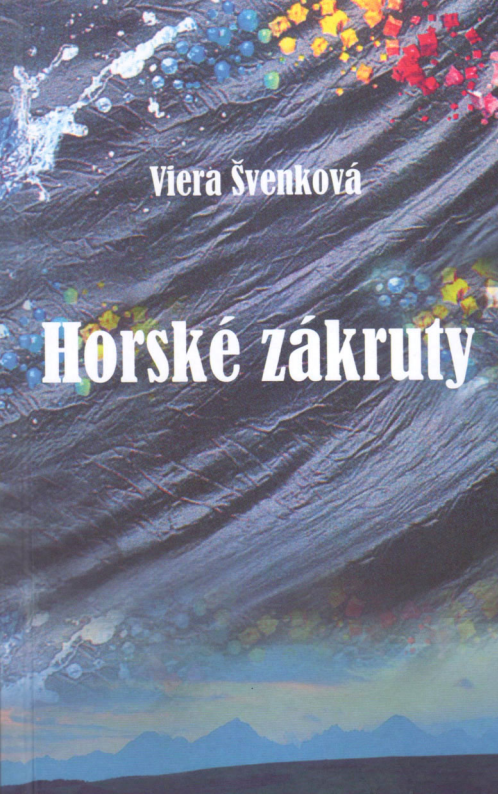

Viera Švenková

Horské zákruty

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Viera Švenková

Horské zákruty

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Copyright © Viera Švenková 2020
Cover design © Anna Chovanová 2020
© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsst@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Rukopis tohto diela vznikol s finančnou podporou
Literárneho fondu

VYDAVATELSTVO SPOLKU SLOVENSKÝCH
SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Viera Švenková: Horské zákruty
Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická
Obálka Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač P + M Turany
Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8202-128-1

Za vydanie tejto knihy ďakujem milej švagrinej Hanke Švenkovej z Trnavy, láskavej duši celej rodiny, ktorá ma prichýlila.

Autorka

Krásny je Neapol

1

Nestalo sa prvý raz, že sa strhla zo sna, v ktorom na rušnej ulici plakalo stratené dieťa. Do smrti ju budú mátať typické sny učiteľky, neschopnej pomôcť deťom z rozbitých rodín, z materiálneho nedostatku, ponížujúcej chudoby a ešte ponížujúcejšieho vzťahu okolia, z neľudských pomerov, ktoré ničia vyvíjajúcu sa osobnosť, zahatajú jej cestu. Školy sú plné navždy stratených, ubitých talentov.

A čo tvoj syn? Ako si mu uľahčila cestu, otvorila vrátka, keď siahla po prvej knihe? Na vlastné dieťa nebol čas! Musel hľadať vlastné chodníčky, namiesto kníh ho lákali holuby na streche, namiesto vysedávania nad učebnicami ho vábili hory, za každým stromom čaká dobrodružstvo. Po rozvode si neobsedela doma, nemožno donekonečna oplakávať stratené šťastie, hľadala si zabudnutie vo vyčerpávajúcich horských túrach a dospievajúci syn ti robil spoľahlivú spoločnosť. Tvojou zásluhou (alebo vinou?) sa mu hory napokon stali osudom. Žneš, čo si zasiala!

Ako sa potešila, keď nečakane zavola! Príde do Bratislavy, zastaví sa doma, konečne sa uvidíme... Nie, mami, neteš sa, vôbec sa nezdržím, nejde o služobnú cestu, o vybavovačky na úradoch, na ministerstve, iba čo prenocujem a ráno pokračujem v ceste, idem za kamarátmi do Álp, užijeme si hôr... Konečne dovolenka!

Čakala ho na nástupišti v obave živenej v ustráchaných materinských snoch, že sa v staničnom zhone môžu minúť. Môj Ivo, chlapina s obrovským batohom, ľahké objatie, akoby sa bál, že jej ublíži, pichľavý bozk,

nevyslovená materinská výčitka, to sa nevieš oholiť?! Pri chôdzi ju pridržal, akoby ju chcel zniesť zo schodov, ocenil nové auto, ak človek v tomto babylone nemá aspoň bicykel, je stratený, šomral. Čo som sa tu nakrútil pedálmi! Aj doma často sadám na bicykel, na lesných chodníkoch dýcham čistý vzduch... Niet nad hory! Pichlo ju pri srdci: slovo doma sa už nevzťahuje na mesto a ulicu, na dom, kde vyrástol, ale na modravú diaľku v krajine jej detstva. Deti majú svoj život.

Pri čaji sa pokúšala z neho vytiahnuť niečo zo súkromia, žije s akousi dievčinou, je to vážne, budú sa brať? Nejasné vyhybavé odpovede ju dráždili, tento môj chlapec, nevyužíva vlastné schopnosti, neváži si vlastný život. Matkiné varovania, aj letné Alpy bývajú nebezpečné, neberie vážne. Problémy budú, smeje sa, ak budem liezť s plným žalúdkom, nemala si mi nabaliť toľko dobrôt!

Bezsenná noc ju zmorila, nadržanom ho budila, prv ako zazvonil budík, vstávaj, zmeškáš autobus! S vysokým batohom na pleciach sa ledva zmestil do hrkotavého úzkeho výťahu. Uraštený horal, ani sa nechce veriť, že je to môj chlapec.

Izbu zaplavilo ranné šero, o stenu sa opreli prvé slnečné lúče, vysvietený pás pomaly stúpал nahor. Priesktor za oknom zaplnili zvuky všedného dňa. Chladné svetlo zachytilo kvetináče, pri pohľade na zošúverené okvetia si uvedomila, že leto stráca silu. Siahla po telefóne a zavolala pánu Petrovi.

Čo keby sme si urobili menší výlet?

Neškodilo by, zahundral.

Najlepšie niekam ďaleko, tlmila hlas, intonácia prezrádza nástoječivosť.

Nebolo by od veci zmeniť vzduch, uvažoval nepresvedčivo.

Napríklad za morský... Povedzme kdesi v Taliansku...

Môže byť, súhlasil bez nadšenia. Dal by som si pravé talianske presno!

2

Diaľnicu lemuje z oboch strán les, odtiene unavenej zelene presahujúcej ponad udržiavané ploty už blednú, kde-tu sa mihne žltkastý záblesk, predčasná predpoveď jesene. Už je to tu, vždy ma to zaskočí, v polovici augusta sa vlečieš rozpalenou ulicou, polonahí chodci, deti so zmrzlinou, keď v bezvetrí letnú idylu náhle naruší pomalý krúživý pád prvého žltého listu.

Z rádia sa napriek vzdialenosti od domova ozýva slovenčina. Vysielajú meteorologické správy, striedajú sa neškolené sympatické hlasy mužov, ktorí podobne ako jej Ivo zasvätili život horám, z Vysokých Tatier hlásia ranných dvanásť stupňov a slnečno, aj z Veľkej Fatry, Slovenského raja a z Vrátnej doliny sľubujú pekný deň.

Dúfajme, že sa počasie udrží, nepokazí nám dovolenku, vzdychne si.

Pán Peter mlčky prikývne.

Toľkým mladým mužom stačia naše hory, len môj Ivo si musí kdesi v Alpách krky lámať...

Doma to už pozná, bez záujmu utrúsi pán Peter.

To je zaujímavé, šomre Marta, čím som ďalej od domu, tým sa mi rodný jazyk väčšmi prihovára... Už mi dochádza, prečo má Kukučín najkrajšie opisy prírody v parížskej reportáži, prečo Turgenev napísal najkrajšie slová o Rusku počas pobytu v Paríži či Gogoľ v čase, keď žil v Ríme...

Pán Peter nereaguje. Mlčanlivý samotár, to je líčna strana života sústredeného na výkon, zápasiaceho so stresom, únavou, s neschopnosťou s niekým sa dohovoriť... Netreba ho podkušovať, keď sústredene šoféruje, koľkí tvoji známi, oveľa mladší, bojovo naladení útočníci, havarovali aj na rovine, na bezpečnej ceste? Jeho málopravnosť jej sprvu išla na nervy, videla v tom namyslenosť. Ľudia mu už nemajú čo povedať? Pri každom stretnutí úslužne otvoril výťahové dvere, nech sa

páči, madam, ale v tesnej kabíne jej spoločnosť ignoroval, mlčky hľadel do zeme, až sa mu sama prihovorila: Psie počasie, pravda? Odpovedal prikývnutím, uhm, trvalo celú večnosť, kým sa im stretli oči.

Tichý šum auta uspáva. Vnútorňý dialóg pokračuje, Marta sa neraz pristihne pri tom, že sa zhovára sama so sebou. Syn si robí, čo sa mu páči, je to jeho život, márne sa trápiš. Hlúpe myšlienky sa vkrádajú do mysle, hoci sa ich pokúšaš odplašiť: Dočerta, nemysli na slona!

Zastavia sa v moteli, pán Peter neodolá predstave rannej kávy.

Ako to bolo s tými Rusmi? Prekvapí ju otázkou.

S akými Rusmi? Ach áno. Turgenev napísal v Paríži *Pol'ovničke zápisky*, Gogol počas šťastných rokov prežitých na Šťastnej ulici v Ríme tuším *Mŕtve duše*, ale po návrate do Ruska jeho duša šťastie nenašla...

Šťastie nemá presné miesto bydliska, pokrčí plecami pán Peter.

Z terasy motela je výhľad na rieku, široké koryto pokrývajú bielosivé kamene, v rannom slnku hrajú dostrieborna. Vody niet, len prostriedkom kamenistej mesačnej krajiny sa hadí úzka stružka. Svet je po lete akýsi vyschnutý, aj človek, ktorý má niečo za sebou (desaťročia života, celý aktívny život?), je akýsi vyprahnutý.

Som smädná, priznala sa Marta.

Večer si dáme do nosa, bodro prisvedčil pán Peter.

3

Telo. Každá bunka vníma dotyk lúčov, slnko páli ako v najhorúcejšom lete, úžina privretých očí vníma mihot hladiny oživenej pestrými plachtami surfigistov a pomalé tempá muža plávajúceho pozdĺž brehu. Preplnená pláž šumí, deti kričia, obnažené krásne ženy vystavujú na obdiv opálené telá, túžia byť ešte krajšie.

Pretiahla sa na ležadle, obrátila sa na brucho. Ochráni ma mlieko na opaľovanie pred škodlivými lúčmi? Lekári varujú, opaľovanie je životunebezpečné.

Telo. Nikdy mu nevenovala pozornosť, veď si ju ani nevynucovalo, fungovalo spoľahlivo, ignorovala pravidelné lekárske prehliadky. Mám iné starosti. Ešte aj pod talianskym slnkom v duchu kráča po schodíkoch stúpajúcich k bráne školy, počuje tlmený šum chodieb, z krídla, kde sídlia najnižšie triedy, dolieha prenikavý výskot... Zvuková kulisa sa prudko mení, z blízkeho bistra doliehajú známe tóny, Santa Lucia, Santááá Lucíííááá...

Slnko prihrieva. Rozhorúčený chrbát zasiahne studená sprška. Pán Peter so sprisahaneckým úsmevom na ňu frka morskú vodu. Marta ľutuje, prepásla okamih, keď vystupoval z vody, stekajúce kvapky na opálenej pokožke, mužný typ neurčitého veku...

Brrr... Až ju strasie.

Studená? Pán Peter sa chlapčensky smeje. Už to nie je ten uzavretý pán z najvyššieho poschodia, ktorý mlčí, keď sa náhodou stretnú v spoločnom vchode alebo vo výťahu. No ani teraz by sa neodvážila položiť si otázku, kto je, aký je tento muž, čo sa usadil na vedľajšie ležadlo a zaľahol, podobne ako ona, na brucho, prešedivená hlava ťažko dopadla na prekrížené predlaktia. Znova ju premkol pocit, že spoločník jej vlastne nemá čo povedať.

Vzťah so starším mužom, má to vôbec perspektívu? Všeličím prešiel, má už čosi za sebou, veľa toho nenaľhovorí. Navštevujú sa čoraz častejšie, nie je problém zviesť sa zopár poschodí výťahom, ľahká zájedka, čaj alebo pohár vína na prekonanie pocitu absolútnej únavy. Sme ukonaní, ale z čoho? Z toho, že žijeme v chaose, pokúša sa urobiť si aký-taký obraz z jeho útržkovitých poznámok. Z nadmiery informácií, ktoré sa na nás valia zo všetkých strán, až človeka zasypú, zaživa pochovajú,

napokon stratí reč, nevie, čo na to povedať, s očami na televíznej obrazovke čosi utrúsi, slová bez zmyslu, zbytočné komentáre, ktoré nič nezmenia, neprekonajú vnútorné zábrany, nezaujím. Čoraz častejší pocit, som zlá herečka, ktorá nemá svoj deň.

Ale na morskej pláži? Pri pohľade na more, keď človek cíti závan večnosti? Spamätaj sa! Leto uniká, a hoci sama seba presviedčaš, že máš rada jeseň, prvý zožltnutý list na augustovom chodníku ťa vždy vyľaká, vidí sa ti, že prišiel predčasne. Čas prichádza presne, len nám sa zdá, že so zákerným, škodoradosným predstihom, iba my vždy meškáme...

Obrátil sa k nej, podoprel sa na lakťoch, po svaloch na hrudi ešte stekali kvapky.

Nechceš sa utrieť? dotkla sa vlhkého pleca.

Netreba, slnko osuší...

Už slabne. Koniec leta...

Nám to vyhovuje, nie?

Nečakaný bozk.

A znova ticho, znova sama v myšlienkach. Ibaže bez druhého niet ani myšlienok. Aj keď ich nevysloví, roja sa ako muchy. Nám to vyhovuje? Chcel povedať, že aj my sme na konci? V posteli dve telá vedľa seba, ale v mysli každý inde? Život z nás robí samotárov? Sama v myšlienkach, modravé hory v krajine detstva... Prítomnosť pána Petra nezacloní obraz syna, ktorý... Ach čo!

Bolestivý výkrik, akýsi mladý muž poskakuje na mieste, akoby stúpil na hada. Beží k nemu plavčík s lavórom horúcej vody. Krásny je Neapol, krásna je táto pláž, ibaže v teplej plytkej vode pri brehu sa pod pieskom schovávajú drobné jedovaté rybičky, ich jed sa v horúcej vode uvarí a bolesť prejde. Ľudia na všetko prídu.

Ideme? zdvihol sa pán Peter. Žiada sa niečo proti smädu...

Z prítmnia vystupuje obstarožný tmavý nábytok, žalostný doklad úpadku v preslávenom turistickom streisku – reklama hovorí o najkrajšom talianskom zálive. Muž spí obrátený chrbtom, pamäť zachytáva unikajúce stopy noci, večerný dotyk tiel, citlivosť pokožky, neodplaš tú nehu, potichu prekláza odchylenými dverami na balkón, nedaj sa rušiť zvukmi rozheganého prúteného kresla, privolaj si spomienku na nočné milovanie, hoci zrak už oslepujú svetlá strácajúce ostrosť v postupujúcom úsvite.

Pomaly sa dní, more je tmavé, odraz svetiel pozdĺž pobrežia vytvára trblietavý pás, kreslí presnú mapu. Krásny je Neapol, slávne Capri, miesta opísané v románoch, už si na ne veľmi nespomínam, zradná pamäť zahádzaná smetiskom zbytočností, musím sa spýtať pána Petra, má prehľad, hoci mlčí ako hrob. Dočerta, hrob, aké nenáležité slovo, znova tie obavy, tvoj chlapec na nebezpečnej túre kdesi v Alpách, v strmej stene, čím strmšia, tým viac adrenalínu, každodenný život je nuda, treba ho trochu okoreniť, vzdychá Ivo, trochu života do toho umierania!

Na severe vystupuje z oparu temný obrys Vezuvu, a Marta je už celkom v horách, kde po rozvode hľadala útočisko, kam vodila chlapča, ktoré rýchlo dospievalo, ideme s kamarátmi stanovať do lesov, neboj sa, mami, nič sa mi nestane, užijeme si prírody, vieš, ako vonia nočný les, iskry vyletujú do tmy plnej blikotu svätaján-ských mušiek, gitara a trampské pesničky... To je romantika, kde také čosi ešte zažiješ? Tie tvoje večné obavy mi lezú na nervy, naozaj. Iní chlapci nemajú problémy, len ja si musím všetko vymodlikať!

V neskorej nočnej hodine pred odchodom do Álp si posedeli za prestretým stolom, inštinktívnou úlohou

matky je syna nakrmiť, hoci Ivo sa sťažuje, na tvojom koste by som rýchlo zml'andravel, kto by odolal toľkým maškrtám! Pamätala si, čo rád jedával, stôl sa prehýbal pod dobrotami, niečo z toho balila do škatúl, s námahou ich dostal do prepchatého batoha. Kam sa tak ustavične ženieš? Svet je veľký, syn môj, celý ho neobídeš!

Pokrčil plecami, odporovať nemá zmysel, matka je matka, ak som si chcel niečo presadiť, vždy som musel ísť na teba diplomaticky, ja ti poviem, bola to vysoká škola diplomacie, mohol som sa uplatniť ako politik.

V politike sa uplatní každý, kto dobre melie hubou, smiala sa. No Ivo, milovník lesnej samoty, nerád stráca slová. Zaujímavé, akosi mám šťastie na mlčanlivých mužov. Akoby naznačovali: škoda slov. Utielame sa do samoty, stavíme múry, vstup len pre najbližších. Ide to s vekom? Po rokoch človeku dochádza, že mlčať je zlato, nie všetko možno zachytiť slovami...

Vezuv na obzore, pri pohľade z diaľky tmavá opacha ako na obraze slovenskej krajiny. Balkón ponúka pohľad na prímorskú promenádu, dva rady vysokých paliem ohýba vietor, hra vejárovitých listov roztancuje tieň.

Hotel je starý, dosť lacný, ale káva je vynikajúca, pochvaľoval si pri raňajkách pán Peter.

Ten vietor vyvoláva... akýsi nepokoj duše... Stratila niť, zabudla, čo tým chcela povedať.

Nepokoj duše, zopakoval s nádychom irónie. Slovo duša nahrádza dnešná veda slovami myseľ, vedomie.

Ešte dobre, že tá úžasná veda necháva človeku aspoň srdce, povedala dotknuto.

Mlčky popíjal z kávy. Čuš, nadávala si, večne ti v hlave máta Dostojevskij, prepojenie tela a duše. Len čo sa pustiš do slovnej prestrelky, svár je na obzore. Treba mi to? Život nás naučí držať jazyk za zubami!

Podmračné počasie vyvoláva apatiu. Má vôbec význam naháňať sa za zážitkami, za svedkami dávnych čias, ktoré mohli pokojne ostať pochované pod vrstvou zeminy? Pána Petra bolí zub, liek proti bolesti vyvoláva ospalosť. Na Martin návrh, že by sa mohli pozrieť do Pompejí, reaguje podráždene. Už som tam bol, a to neraz, čítal o tom v románoch, videl som filmy, nezabudnuteľné scény plameňov nad Vezuvom s napínavým čakaním prvých kresťanov na loď spásy. V meste ostali len tí, čo nestihli ujsť, zasypal ich žeravý popol, úžasný pohľad na zuhoľnatené telá, naozaj!

Je pod mrakom, ale škoda nevyužiť draho zaplatený deň, more, hoci farbou pripomína bielu kávu, láka. Pána Petra zmáha popoludňajší spánok a Marta sa poberie na pláž, pridá sa k štvorici podnikavých Sloveniek. Za plytkým úsek, kde sa vo vode po kolená čľapkajú detičky, je údajne osemmetrový prepád, naznačuje ho biely pás vln. Za spenenými vlnami je však hladina pokojná, brázdi ju zopár zdatných plavcov.

Marta neodolá.

Je to nebezpečné, varujú ju dámy.

Ani sa nezdá...

Prebrodí sa plytčinou, vrhne sa do vln, tie ju priam hodia ďalej od brehu. Pod hladinou cítiť spodné prúdy, ich hojdavý pohyb nadnáša, radosť plávať. Nikde nikoho. Z opatrnosti predsa len po chvíli zamierila k brehu, no keď bol na dosah, vlny ju stiahli späť do mora. Skúšala znova a znova, penistú bariéru sa jej nedarilo prekonať. Unavená zdvihla ruky, rozťahla prsty, pomóóoc, help, kývala k brehu. Dámy sa práve zdvihli, odchádzajú do bufetu, zachytili jej gesto a naradostene jej zakývali. Aké príjemné je stretnúť v cudzine krajanu!

Dočerta, to je vážne. Len pokoj! Spamätaj sa, ľahni si na chrbát, oddychuj. Ustráž najvyššiu (deviatu?) vlnu, len čo udrie, na jej hrebeni sa musíš vrhnúť k brehu. Do kraulu vložila všetky sily, a podarilo sa, prúd vody ju hodil na piesčitú plytčinu, bradou na ostrú skalú, úder bol silný, premkla ju prenikavá bolesť, ale bola na suchu, pod nohami zem! Zdvihla sa, brada krváca, to je nič, to je maličkosť, zrejme narazila na ostrý kamienok, slaná voda dezinfikuje. Na neistých nohách sa tápavo brodila plytčinou, oproti kráčať plavčík, ste okej? Jasné, hodila rukou, zobrala veci a ako zmoknutá sliepka sa vliekla do hotela.

6

Predpovede počasia v slovenských horách sľubujú slnečný deň. Ktovie, aké počasie je v Alpách? Čo je s Ivom? Práve sa vyberá na túru, láka ho akýsi vrchol, čo si tým chce dokázať, chce sa pozrieť na svet z vysoka, vidieť svoj život z nadhľadu, byť bližšie k oblohe, k nekonečnu vesmíru, pochopiť, čo znamená slovo pokora?

Každý túži zdolať svoje Himaláje, odpovedá na jej otázky pán Peter, chlap chlapovi rozumie. To len ustarané matere sa idú utrápiť od večných obáv.

Slnečné Taliansko je pod mrakom. Čo s načatým dňom?

Nablízku, necelá polhodinka cesty, sa nachádzajú slávne starogrécke chrámy. Pán Peter sa dá nahovoriť. Na rozľahlom priestranstve vyčnievajú z porastu vyvrátené stĺpy, pre prvých staviteľov chrámov symbol lesa, štíhle kmene s kvetinovou ozdobou hlavice. Nad troskami sa beľajú impozantné stavby, také sa nezachovali ani v samom Grécku, zrejme ničenom častejšími vojnami či zemetraseniami ako tento útulný kút Talianska. V modernej budove múzea zaujmú prastaré zobra-